

Zsidó karhatalmi századok

1918/1919

Dokumentumok, újságcikkek

Összeállította és közli: Kőbányai János

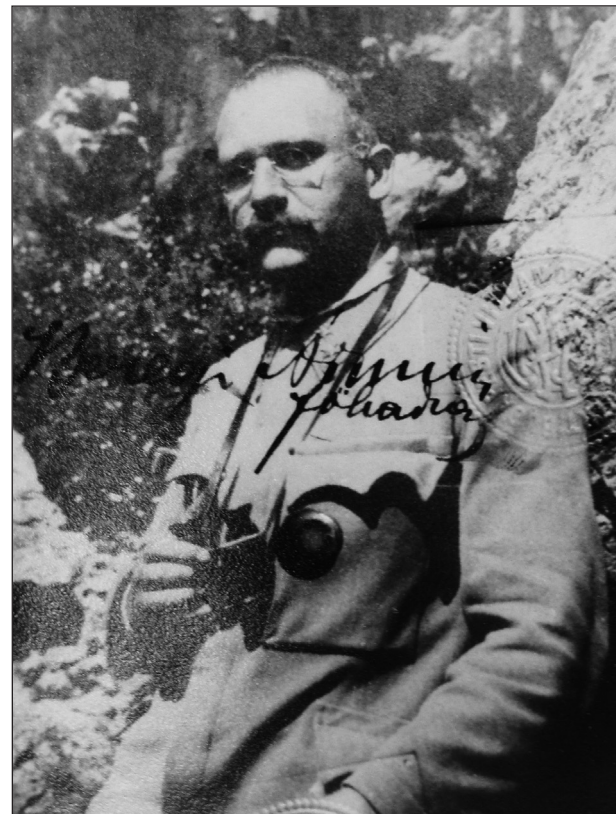
ELŐLJÁRÓ MEGJEGYZÉSEK

A Cionista Századok létezéséről a Patai József szerkesztette *Múlt és Jövő*-ről szóló disszertációm írása közben értesültem, a folyóirat akadozóan megjelenő első világháború végi lapjairól. Egy cikk nyomán – Óbudai Freudinger Ármin *Az Önkéntes Karhatalmi Századok* (*Múlt és Jövő*, 1918, 464–466) – kicsit utánajártam a lap témáitól elütő beszámoló sztorijának a jeruzsálemi Központi Cionista Levéltár Beregi Ármin-fondjában. (Ott is verseket kerestem elsősorban – a *Múlt és Jövő* Palesztinába vándorolt szerzői dossziéiban, s nem különben az itt beavágott *Zsidó Szemlében*, amelyből ide illesztettem a tudósításokat.) (Ez utóbbiban fantasztikus versanyagot találtam. S bizony, még várniuk kell a *Két évszázad magyar zsidó költői II.* megjelenéséig, dacára, hogy nem követeli őket senki a Duna jegén.)

Mint ez kutatóknál, de újságíróknál is, lenni szokott, különösen, ha külföldi archívumokban dolgoznak, mohón mindent lefénymásolnak, hogy majd a zsákmánnyal – amelynek létezéséről, persze, a publikálásig senkit be nem avatnak – otthon nyugodtabb körülmények között foglalkozzanak, s majd publikálják.

Így történt ez velem is. Időnként eszembe jutott az archívumban kifénymásolni rendelt *file* létezése, de más gondok, események, aktualitások hagyták szunnyadni a felfedezésemet. (Megannyi társuk mellett.)

Persze, a közlés legfőbb akadálya az, hogy az olyan dokumentumokat, amelyeket alább most mégis közlök, komoly kutatások eredményeivel együtt illik publikálni. Ugyanis az izgalmas, sőt, a köztudatot átrajzolásra is készítő dokumentumsor csak akkor válhatna valódi felfedezéssé, ha azt kiegészítenék a levéltári források, s nemkülönben a korabeli sajtó teljes keresztmetszének az áttekintése és értékelése. S majd mindezek nyomán a felfedezett jelenség összegzése és elhelyezése a korszak-

Beregi Ármin az első világháborúban

forduló egészével. Ez nem kevés munka befektetését igényli, noha a rövid történelmi idő, a helyszínek, sőt, maguknak a médiumoknak a nevei is adottak a most nyilvánosságra bocsátott anyagban.

Dacára az ún. akadémiai apparátus hiányának, a „nem méltó” vagy „nem tudományos” publikáció mellett a jelen korszak aktualitása érvel. Nevezetesen, hogy a holokauszt pusztítása roppant emléksúlyra alól fel-feltáruznak az ahhoz vezető – belső, nem a náci Németországra kenhető – lelki, gazdasági tényezők mint hagyomány. Ennek ugyan már

Beregi Ármin sírja Tel-Avivban

megvoltak a gyökerei a magyar zsidóság kezdeti honratalálási kísérleteinek időszakaiban, például az 1848-ban, az emancipáció lehetősége hírére kitörő, Pozsonyból az egész országra szétharapozó pogromokban, később a Tiszaeszlár-jelenségben. Azonban a soához vezető direkt kapcsolat az első világháború forradalmakba torkolló mozzanatában érhető tetten a leginkább. Az alább olvasható dokumentumoknak az igazi aktualitását, a száz évre rákövetkező, a mai kultúrkaupf adja. A mohó igyekezet, amely a múltat akarja rapid módon átfirkálni. A tény, hogy amikor a hivatalosság a vörösterornak állít emlékművet, azonban a sokkal gyilkosabb fehérterornak nem. Annak a most itt dokumentált terornak, amely megelőzte a vörösterort – ez a mozzanat nincs a köztudatban – s amely szervesen folytatódott a fehérben. Mindez az elveszett tudás kulcsfontosságú az évszázados emlékezetpolitikai perben, amikor a magyar zsidóság rettenes sorsát a forradalmakban játszott szerepével igyekszik megágyazottnak tudni.

S persze, leginkább Trianon évfordulója s értékelése nyújtja a még maróbb időszerűséget, amely a holokauszt ellentragédiájaként próbálja a köztudatba szervíteni az országvesztést, ahelyett, hogy az egyetlen tragédia valódi okait kutatná, tudatosítaná felelősen, hogy megismételhetlenné tegye őket.

Nem tudósként, de újságíróként tudom, hogy ama apparátus nélküli közlés több, mint a semmi. (Ezzel de nem ért egyet sok kollegám, szerzőm,

sőt, mesterem – rengeteg fontos anyagot láttam így elsikkadni, vagy jelentéktelenedni, hiába veszekedtem értük.) S persze, nyitott a tér mindenki előtt a Cionista Századok s emberei felkutatására, ember- és korszakközlebe hozására. Annál is inkább, mert Beregi Ármin a saját idejében pontosan fölfogta, hogy történelmet csinált, illetve a Cionista Századok történelmet írt – noha mindmáig nem írták meg. Leginkább azért, mert alkalma nyílt megérni, hogy az első világháborút követő pogromok, amelyeket közvetlen megtapasztalt, hogyan szökkennek szárba a holokausztban. Ezért rögzítette életrajzát – egykori harcostársai unszolására is – és helyezte el több izraeli archívumban is. Neki is

tartozom ezzel a közléssel. Alakját megszerettem a vele foglalatosság alatt, s most újraolvassa a magam történelmi keserűségeivel és illúzióvesztésével „gagdagodva” még inkább azonosulok vele.

Sőt, – itt jelentem be, hogy számonkérhető is legyen tőlem – kiadom életrajzát, egy-két írása kötetbe rendezésével, a maga megkívánt apparátusával egyetemben.

Ez lesz az én vállalásom. *K. J.*

Megjegyzés: Minden dokumentumot ellenőrizetlenül, betűhíven adok közre. Ugyanis a nyomot hagyó tévedése, betűhibája is dokumentum – ahol nyilvánvaló, szögletes zárójellel hívom fel a figyelmet. S nem különben az elmosódásokra is, ami miatt egyes szövegrészeket nem tudtam kibetűzni.

Beregi utca Tel-Avivban

BEREGI ÁRMIN KIADATLAN (ÉS CÍM NÉLKÜLI) ÉLETRAJZÁBÓL

A forradalommal egyidejűleg megindult, főleg vidéken a mob, a parasztság és a munkanélküliek pogromra hajlandó mozgalma. Lázadások, rablások, fosztogatások híre érkezett Budapestre. Friedrich István volt a hadügyi államtitkár. Hozzá fordultak védelemért. A katonaság feloszlóban volt. Fosztogató ezredek érkeztek a frontokról. A hírek a cionista szervezethez is megérkeztek. Csődöt mondott a csendőrség, a rendőrség, a közigazgatás, a katonaság. („Nem akarok katonát látni!”) Összeszedtünk néhány cionista tisztet (Brünn Jenő, Török István stb.), Strausz Adolf vezetésével felmentünk Friedrich államtitkárhoz és bejelentettük, hogy a vidéki fosztogatásoknak útját kell állni. Fejéhez kapott és félőrülten ordította: nem bírok segítséget adni, nincs katonám! Ekkor közöltük vele, hogy nem kérünk tőle semmit, sőt rendelkezésére bocsájtunk egyelőre ezer leszerelt katonát, tisztekkel, ha felszerelést, fegyvert, lőszert kapunk. Belezuhan a karosszékebe és nem jutott szóhoz. Azonnal felhatalmazást adott teljesen önálló cselekedetre és az első utasítását egy darab kockás papírra írta, amit mellékletben idecsatolok. Kiutalta az Albrecht laktanyát a számunkra. (Az alakulatunk neve volt: Önkéntes Karhatalmi Századok, de még a minisztériumokban is „Cionista karhatalom” néven szerepeltünk. Ennek működését jellemző adatokat mellékelek megőrzésre.) Több ezer főre rúgott a csapatunk és ez volt az egyetlen haderő 1918 november–decemberében, amely a kormánynak rendelkezésére tudott állni. Kasér ételmezt főztünk Lebovits Lipót segítségével, egész ezredek jelentkeztek nálam továbbszolgálatra, de nem tudtuk ellátni az embereket, mert a Pesti izr. Hitközség (Sternék) megtagadták a hozzájárulásukat, bár ők maguk is igénybe vettek. Működésünket és némi névsort láss a mellékletben, ahol a kormánnyal és a hitközséggel történt levelezésem egy része is megtalálható. Egyik érdekes epizódunk volt, amit különben a Habókerben 1936-ban megírtam (melléklet), ahol az Érsekújvár körüli csapataink hírül vették, hogy a fegyverét letett német balkáni hadsereg vonatai ott vonulnak majd el. Hírül vettük, hogy a tót és cseh szabadcsapatok ezt a fegyvertelen hadsereget el akarják fogni. A német fegyvertárs iránti bajtársiasság és tisztelet még élt bennünk. Rendeletet adtam, hogy a vonatoknak szabad elvonulást kell biztosítani. Felállítottam vagy 10 gépfegyvert és pár száz fegyverest az érsekújvári állomástól északra és sok kilométerre megszalasztottuk a tótokat. A német vonatokat nagy sebességgel küldtem tovább. Valami ezredes vezette a csapatokat. Köszönetül baráti kézszerítés járt. Akkor még keztem fogott zsidóval a német, kivált, ha 30.000 emberét a szegycmenteljes cseh–tót hadifogságtól mentette meg. 10 évvel később annak a hadseregnek volt parancsnoka Mackensen, fia Budapesten német nagykövet volt. A Hitlerizmus már felütötte a fejét. Felmentem hozzá és be akartam neki nyújtani a történelmi számlát, a német zsidóság érdekében. Udvariasan beszélt velem, de azt mondta, hogy még nem érkezett el az ideje ennek. Megköszönte, amit tettünk, de elhárította magától a beavatkozást.

[Központi Cionista Levéltár No.A/129.]

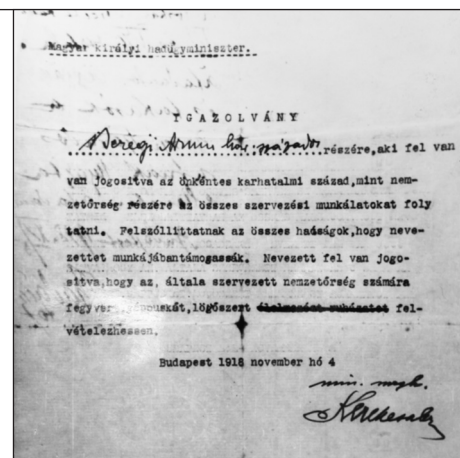
IGAZOLVÁNY

Beregi Ármin honv. százados részére, aki fel van jogosítva az önkéntes karhatalmi század, mint nemzetőrség részére az összes szervezési munkálatokat folytatni. Felszólíttatnak az összes hatóságok, hogy nevezett munkájában támogassák. Nevezett fel van jogosítva, hogy az általa szervezett nemzetőrség számára fegyvert, géppuskát, lőszert felvételezhessen.

Budapest, 1918. november hó 4.

min. megh.

[olvashatatlan aláírás]

Honvéd központi fegyverzete [?]

IX. Külső Üllői-ut

1918. nov, 4.

Friedrich István hadügyi államtitkár első utasítása a cionista karhatalom parancsnokához,
Beregi századoshoz.

A129/8

Király u. 36.

Galgócsa

körülveendő

5 tiszt és 50 emer

lehetőleg gépfegyverrel

fegyvereket katonai nemzetőrség

kiadhat.

XI/4

Beregi Ármin

[aláírás]

Önkéntes karhatalmi századok parancsnokság

Albrecht laktanya

Tekintetes hitközségi eljáróság!

Friedrich István hadügyminiszteri politikai államtitkár ur folyó hó 3-án arra utasított, hogy a nemzetőrség megszervezésében mint legelőször jelentkező csapatjeljes meghatalmazásával részt vegyünk, és a veszélyeztetett helyekre, ahol legfőképpen zsidóság volt és van veszélyeztetve, karhatalmi szakaszokat küldjünk ki. Az azonnal elkezdett toborzással lelkes ifjak ezrei jelentkeztek, azonban kellő anyagi támogatás híján emberfölötti fáradságok árán, csupán 1300 embert sikerült felszerelni a nagy nehézségekkel beszerzett felszerelési cikkekkel. A teljesen felfegyverzett puskával és géppuskával ellátott csapatokat a legveszélyesebb helyekre küldtem ki, ahol a lehetőség szerint rendet teremtettek, bár épen a hatóságok okoztak nagy nehézségeket, amelyek nagyrészt a közhangulat igájába hajtva, az antiszemitizmus szolgálatába szegődtek. A nemzetiségi vidékek zsidóságát nagy veszedelem fenyegette és az azonnali segítségnyújtás volt az egyetlen mód a még nagyobb erőszakoskodások megakadályozására. Eddig 950 embert küldtünk ki a veszélyes helyekre. Nemzetőrséget és polgárőrséget szerveztünk és karhatalmi szakaszokkal láttuk el, a következő községeket: Homonna, Érsekujvár, Máramarossziget, Szuha, Vágújhely, Pásztó, Zsolna, Selmezbánya, Verbó, Ógyalla, Dunapentele, Domoszló, Abaujzemplén, Cegléd, Vágújhely, ill. Selmezbánya, Dévaványa, Szatmármegye, Szilágysomlyó, Nagyszőlős, Ada, Madaras, Nagyláng, Ujláng, Szabadbattyán, Erzsébetpuszta, Pöstyén, Karaj, Kalocsa, Nyitra, Baracs, Bática, Komáromszemere, Ógyalla, Pozsony, Nagysurány, Galgóc, Szered, Szinérváralja, Nagydorog, Nagylló, Óbarcs, Ujbarcs, Zsarnóca, Nyírsid, Zalnok, Kisderzsi, Oszlány, Zsibó.

Csapatunkat a hadügyminisztérium karhatalmi osztálya a katonai kerületi parancsnokság és a nemzetőrparancsnokság husz esetben vették igénybe. A hadügyminisztérium, amely eddig csupán kis töredékét utalványozta ki annak a költségnek, amely a katonák és tisztek ellátása és zsoldilletményei körül felmerült, fejenként csupán 10.- koronát fog megtéríteni, míg a katonákra eső költség napi 20.- korona, tiszteknél 40.- koronát tesz ki. Eddigi költségeink feltétlenül fedezendőek lesznek, ha a karhatalmi szervezetet, amely eddig kötelességének minden tekintetben megfelelt, és a zsidó névnek és erőnek a legfelsőbb parancsnokságnál is tiszteletet és becsülést vívott ki, a sajnos várható eseményekre való tekintettel fenn kívánjuk tartani, úgy csupán ezer főre számítva a fedezetlen költség napi 20.000 koronát tesz ki, s így előrelátható egy hónapi szükséglet, amikor számíthatunk, hogy regularis haderő veheti át a karhatalmak működését, 600.000.- koronát fog kitenni. Az eddigi

költségek, amelyeket maguk a tisztek adtak össze és amelylyel zsoldos katonáknak még tartozunk, 10 nap alatt, 800.000.- koronát tett ki, az fedezendő.

Eddig a zsidóság létérdeke forgott kockán, amelyet erélyes kézzel és gyors működéssel a lehetőségek szerint talán ideig-óráig megtudtunk menteni. Most a zsidóság becsülete forog kockán, ha ezek a zsoldosok, akik között 300 nem zsidó, nem kapják meg illetékeiket, úgy csuffá lesz téve működésünknek és a zsidó hitközségek generozitásának minden jó hire. Gondoljanak arra, hogy más hitközségeknek tagjai milliókat vesztek a pogromban, Önök, akiket még nem látogatott meg ez az iszonyat, minden lehető kövessenek el, hogy a karhatalmi készültség fennmaradásával az erőnek legalább jele és hire maradjon fenn, hogy a pogrom elterjedését megakadályozza.

Beregi Ármin százados
Önkéntes karhatalmi századok parancsnoka

[Keltetés nélkül.]

ZSIDÓ SZEMLE 1918/44–45. (NOV. 8.)

[részletek]

Zsidó önvédelem

November hó 3-án, vasárnap a magyar forradalomnak negyedik napján, riasztó hírek érkeztek a cionista központi irodába. Agyoncsigázott, lerongyolódott zsidók hozták e híreket a magyar vidék minden részéből. A csöcselék rabol, gyilkol, gyujtogat és romboló munkája elsősorban a legvédtelenebbek: a zsidók ellen irányul.

A cionista intéző-bizottság kötelességének tartotta, hogy azonnali orvoslásért forduljon a Nemzeti Tanácshoz. Megbízásából *Guttman Mór*, az intéző-bizottság tagja járt el. A Tanácsban történetesen *Magyar Lajos* hírlapíró tartott szolgálatot, aki az Egyenlőségél elsajátított ideológiájához hiven, riadtan és idegesen kérte a cionista vezetőséget, ne csináljon felekezeti kérdést az ügyből és álljon el egy cionista önvédelmi gárda megszervezésétől.

Mivel az ügyek vitele közben amugy is a Nemzeti Tanácstól a kormány kezébe ment át, a cionista intéző-bizottság másnap a magyar hadügyminisztériumhoz fordult. *Strausz Adolf* keletakadémiai tanár, a magyarországi cionista szervezet elnöke, egy makkabeista tisztekből és *Guttman* intéző-bizottsági tagból álló küldöttség élén kifejtette *Friedrich* István, hadügyminiszeri államtitkár előtt, hogy a harctérről hazatérő zsidó katonák és tisztek karhatalmi századot akarnak szervezni a vidéki zavargások elfojtására.

Friedrich államtitkár *kitüntető meleg-séggel és lelkesedéssel fogadta* a küldöttséget, jelentkezésüket, ajánlkozásukat „a forradalom egyik legfelemelőbb mozzanatának” nevezte és kijelentette, hogy nemcsak kellő fegyvert és municiót ad a cionista gárda rendelkezésére, hanem ő maga áll az élére.

A zsidó önvédelmi gárda még aznap – november hó 4-én – megalakult és a cionista szervezet, Király-utca 36. sz. alatti helyiségéből már elindultak az első csapatok Galgóc, Nagyszombat és Sopronba.

A gárda hivatalos neve „Önkéntes karhatalmi századok”. Élén, mint karhatalmi parancsnok, *Beregi Ármin* százados, a cionista szervezet országos bizott-

A Zsidó Karhatalmi Század emberei
kóser módon készült ételt kaptak

ságának tagja áll. Mellette *Brünn* Jenő főhadnagy, *Schwarz* Miksa és *Widder* Dávid hadnagyok és *Rappaport* Izráel zászlós (valamennyien a Makkabea cionista diákegyesület tagjai) látják el az *Albrecht*-kaszárnyában (Lehel-tér) elhelyezett önvédelmi századok vezetését.

Az élelmezést *Schwarz* Mózes tábori lelkész intézi. (A tábor természetesen kóser kosztot kap.) A pénzügyek vezetője óbudai *Freudiger* tábori lelkész és *Blau* Jenő.

A szervezés munkáját *Guttman* Mór cionista intéző-bizottsági tag végezte dicséretreméltóan lelkes buzgalommal. Mellette *Mayer* Fülöp I.-B. tag fejtett ki tevékeny és ernyedetlen munkásságot, mint propaganda-elnök.

A fővárosi zsidóság körében nagy és erős visszhangot keltett az önvédelmi csapatok megszervezése. Az orthodox ifjúság is csatlakozott a mozgalomhoz. Az előkészítő-bizottságban dr. *Adler* Illés elnökölt és *Szántó* Menyhért miniszteri tanácsos a védelem módjait fejtegette.

Az önvédelem első maecenása is a cionisták közül került ki. *Duschnitz* Ignácz igazgató, a cionista országos bizottság tagja 10.000 K-t adott a gárda céljaira. A védelmi-liga részéről dr. *Szabolcsi* Lajos szerkesztő 5.000 K-t adott át. *Elkán* Gyula is 10.000 K-t adományozott.

A budapesti zsidóságot ezuton is felhívjuk a csatlakozásra. A vidék nyugalmas városaiban pedig kövessék zsidó testvéreink a budapesti példát. *A kormány igen szívesen* látja, hogy a rend fenntartásán s így a forradalom vívmányainak biztosításán dolgozunk.

Felvilágosítást készségesen nyújt a cionista központi iroda, VI., Király-utca 36.

*

A cionista gárda kitűnően működik. Eddig 2000 embert küldött el veszélyeztetett vidékre. A gárda Galgócon igen vitézül harcolt. Alig szálltak le a vasutról, sortüzet bocsátottak a martalócokra és száz halott maradt a helyszínen. Az a csapat, amely Szereden – mint ezt Pásztor Árpád az Est pén-teki számában leírja – egy szalvét beleeresztett a fosztogatókba s szétugrasztotta – szintén a gárdánkhöz tartozott.

*

Diamant Géza mérnök (Vágújhely) a Makkabea rossa, aki maga is súlyosan megsebesült kezén s fején, értesíti Pöstyén s környéke cionistáit, hogy nemsokára küldhetnek nekik is őrzőjáratot. Forduljanak ez ügyben Herzog Gézához (Vágújhely).

*

Az önkéntes karhatalmi századok megalakítása a magyar cionizmus egyik nagy erkölcsi diadala. A megalakulást lövető napon az összes lapok igen barátságosan irtak az új szervezésről. Némely lap mint „cionista gárda” irt róla. Másnapra az ismert felekezeti oldalról sugalmazott kommunikék jelentek meg, hogy a kormánynak elég baja van, nem szabad ellene dolgozni „felekezeti” szeparatiz-mussal. Illetékes helyen azután jól informálták a sajtót. Így például a Pesti Napló (november 7.) írja:

„A cionista-gárda valóban *nem alakult meg*, hanem a magyarországi cionisták a kormány ismert felhívására, mely minden katonát a közrend védelmére szólít, *karhatalmi századokat szerveztek a belső rend helyreállítására. Csapataik legénysége és tisztjei között igen sok nem is zsidó felekezetű, így például egy holnap Homonnára induló osztag legénysége ötven százalékban nemzsidó felekezetű.* A csapatok, amint tudósítónk jelenti, semmiféle vallási befolyás alatt nem állnak, zsoldjukat és élelmezési költségeiket a magyar állam fedezi. A csapatok főparancsnoka *Friedrich* hadügyi államtitkár. A fegyelem a legteljesebb katonai alapokon nyugszik. Ha valahol sikerült a közrendet helyreállítani, azonnal továbbvonulnak a veszélyeztetett pontokra.”

*

Cionista tisztetek! Jelentkezzetek a forradalom vívmányainak biztosítására, népünk becsületének szolgálatára a karhatalmi század parancsnokságának, VI., Király-utca 36. sz. alatti (Cionista-otthon) helyiségében. **Szükség van rátok!**

MÁRAMAROSI FÜGGETLEN UJSÁG – MÁRAMAROSSZIGET,
1918. NOVEMBER 13. (11. ÉVF. 52. SZÁM)
– RENDKIVÜLI KIADÁS
[részletek]

Éljen a magyar köztársaság!

Budapestről jelentik:

Forradalom van egész Európában. Károly császár lemondott az osztrák trónról. Vilmos császár Hollandiába menekült, Hindenburg csatlakozott a győztes berlini forradalomhoz, Párisban is kitört a forradalom, Poincaré elszökött, Clemenceau lemondott, katonatanácsok alakultak Olaszországban, fegyverszünetet kötöttek a nyugati fronton és Belgrádban. Magyarországon megalakult a fegyveres védelem a cseh betörések ellen s pár nap múlva kikiáltják a Magyar Köztársaságot, – ezek a legutóbbi események.

Magyarország jövőendő államformájáról a Nemzeti Tanácsok döntenek.

Mivel Károly csak az osztrák trónról mondott le, ez a körülmény lehetetlenné teszi, hogy megvárjuk az alkotmányozó gyűlés határozatát.

Magyarországnak azonnal kell döntenie a köztársaság mellett. Ez a népkormány és országos Nemzeti Tanács álláspontja. Kiálltvány hívja fel az ország városaiban és községeiben alakult Nemzeti Tanácsokat, döntsenek rögtön arról, hogy Magyarország jövőendő államformája a köztársaság legyen.

*

Máramarossziget Nemzeti Tanácsa a napokban dönt. Határozata más nem lehet:

Éljen a köztársaság!

A köztársasági államforma győzött ma az egész világon.

Uj életet csakis ez hozhat az elvéhdedt Európába!

A 85-ösök gyalog jönnek hazafelé

Bózenből jelentik:

A 85-ik gyalogezred, hadi felfejlődésben, fegyveresen, trénnel az olasz frontról, a Monte-Grapáról, ahol a fegyverszünet érte őket, gyalog jönnek hazafelé. Ma elhagyták Bózent. Elvonulásuk a legnagyobb rendben történt.

A 85-ösök tulnyomó része Máramaros derék fiaiból áll. A háború alatt nem volt véres ütközet, amelyben oroszlátnrészüik ne lett volna. Kötelességtudásuk, rend és fegyelemtartásuk mintaszerű volt a véres napokban, mintaszerű gyalogos utjuk is hazafelé. Senki sem marad el. Hihető, hogy valahol rövidesen vasutat kapnak, mert gyalog ha december közepére érnének haza.

Dombón javult a helyzet

Lippay hadnagy vezetésével a honvédek, Pogány Sándor hadapród vezetésével egy cionista-különítmény szállt ki a Taracvizre, hogy együttműködve, ott rendet teremtsen. Ugy a honvédek, mint a cionisták külön-külön benjártak Dombón, ahol a bíró, aki egyben a postamester is, a következő irást adta ki: Pogány Sándor hadapródjelölt embereivel a mai napon (nov. 12.) Dombó községben megjelent. A községben most rend van, karhatalomra szükség nincs, a szolgálat alól fölmentetett. A katonák négy gonosztevőt elfogtak, a bíró kérésére azonban további lefegyverezésektől elállottak, mert a község ígéretet tett a rend teljes helyreállítására. A katonaszökevényekből álló rablók a hegyek közé huzódtak, ahonnan most alighanem elszélednek. A községekben járt cionista különítmény különben szervező munkát is végzett, amennyiben Kálinfalván megszervezte a nemzetőrséget s segítettek ennek megalakításában Gányán.

Hirdetmény

A magyar kormány a határrendőrség őrszemélyzetét 2500 fővel felemelni rendelte el. A határrendőr altisztek a rendszeresített fizetés, lakbér, ruhaátalány, drágasági pótlék és 20 korona napidíjjal vétetnek fel hat havi próbaidőre, amely után a megfelelőek véglegesítettnek. Megbízható katonaviselt egyének alólirottnál azonnal jelentkezzenek.

Máramarosziget, 1918. nov. 10.

Ferenczy, határrendőr tanácsos.

III 9 23

Rendkívüli kiadás — Ara 20 fillér.

Tizenegyedik évfolyam. 52-ik szám. Máramarosziget, 1918. november 13.

**MÁRAMAROSI
FÜGGETLEN UJSÁG**

FÜGGETLENSÉGI ÉS 48-AS POLITIKAI KOZLÓNY

ELŐFIZETÉSI ÁR
Egy évre . . . . . 20 — K
Fél évre . . . . . 10 —
Negyed évre . . . . . 5 —
Egyenlő 20 fillér.
Postafiók 47. sz.

Megjelenik vasárnap.
Lapközlemények a szerkesztőség, előfizetések és hirdetések a kiadóhivatalt címre küldendők.
Kéziratot nem adunk vissza
Hirdetlécet naponta 70 fillér. — Nyitóléc 1 K.
Postafiók 47. sz.

Előfizetés és hirdetés költségei: Erzsébet-Főútr 11. szám. (Udvar, 18-ik ajtó).	Felolvasó szerkesztő és lapkiadó: KOVÁCS ÖDÖN	Szerkesztőség és kiadóhivatal: Erzsébet-Főútr 11. szám. (Udvar, 18-ik ajtó).
--	---	---

Hol vannak a szigeti nők?

Izzik, for minden. Dolgozik mindenki inaszkadálág, de a mostani néhez napokban a máramaroszigeti nőket hiába keressük a férfiak oldalán. Nem veszik ki részüket a nagy munkából. Krizsó Jolán és Révay nővérek kivételével, akik nem restelik a legfáradtságosabb munkát sem, nem látunk egyetlen nőt sem, aki a Nemzeti Tanácsnál részi kért volna a munkából. Pedig de sok női munka volna. Ha másuti nem legalább a hazatérő és átvonuló katonák fogadásánál, életmérésnél segédkezhetnének a Nemzeti tanácsnak. Az állomási könyhában három fellogadóit asszony író, s az egész ezemélyzet a kidielés előtt áll, mert uri és polgárnóink egyformán távollattíják magukat a segítő munkától. Pedig a munka sohasem volt szégyen, ma pedig a legkevésbé az!

Komán György pénzügyi titkár, aki négy és egynegyed éven át — két évig a harcúterén — nap-nap után nehéz munkát végzett katonáknál, ma is épp úgy vezet az állomási élelmezést, mint azelőtt. Álljanak mellé a máramaroszigeti nők, akik eddig bizonyára csak azért maradtak távol, mert nem volt senki aki segítségül hívta volna őket.

Mi ezennel itt nyilvánosan kérjük fel Máramarosziget hólygközönységét, segítségnek az átvonuló katonaság ellátásában, kiszolgáltatásában. Intézzenek a hazatérőkhöz: egy pár meleg szót. A megkínzott lelkeknek áditó balszam lesz ez.

A rend helyreállítása

Szabadkáról jelentik: Bácsmegeyben helyre állt a rend.

Rend van Krassó-Szőrényvármegyében is. Az itteni zavargásokról szóló hírek taloztak. Lagoson a románok nem támadták meg a magyarokat és nem üldöztek el a hatóságokat.

Rend van Brassóban is, ahol a németek és magyarok gondoskodnak a biztonság megóvására.

A brassómegeyi Rozsnyón és Keresztesfalván volt kisebb román zendülés, melynek megfékezésére karhatalmi segítséget kértek.

Éljen a magyar köztársaság!

Budapestről jelentik:
Forradalom van egész Európában. Károly császár lemondott az osztrák trónról. Vilmos császár Hollandiába menekült, Hindenburg csatlakozott a győztes berlini forradalomhoz, Párisban is kifőrt a forradalom, Poincaré elszókött, Clemenceau lemondott, katonatanácsok alakultak Olaszországban, fegyverszünetet kötöttek a nyugati fronton és Belgrádban. Magyarország megalakult a fegyveres védelem a cseh betörések ellen s pár nap múlva kikiáltják a magyar köztársaságot, — ezek a legutóbbi események.

Magyarország jövőendő államformájáról a Nemzeti Tanácsok döntenek. Mivel Károly csak az osztrák trónról mondott le, ez a körülmény lehetetlenné teszi, hogy megvárjuk az alkotmányozó gyűlés határozatát.

Magyarországnak azonnal kell dönteni a köztársaság mellett. Ez a népkormány és országos Nemzeti Tanács álláspontja. Kiváltvány hívja fel az ország városokban és községeiben alakult Nemzeti Tanácsokat, döntsenek rögtön arról, hogy Magyarország jövőendő államformája a köztársaság legyen.

Máramarosziget Nemzeti Tanácsa a napokban dönt. Határozata más nem lehet:
— Éljen a köztársaság!
A köztársasági államforma győzött ma az egész világon.
Uj életet csakis ez hozhat az elvénhedt Európába!

A 85-ösök gyalog jönnek hazafelé

Bözenből jelentik:
A 85-ik gyalogezred, hadi fejlődésében, fegyveresen, trénnel az olasz frontról, a Monte-Graparól, ahol a fegyverszünet érte őket, gyalog jönnek hazafelé. Ma elhagyják Bözent. Elvonulásuk a lehető legnagyobb rendben történt.

A 85-ösök túnyomó része Máramaros derék fiából áll. A háború alatt nem volt véres ütközet, amelyben orozslánrészek ne lett volna. Kötelességtudásuk, rend és fejelemtartásuk minlaszerű volt a véres napokban, minlaszerű gyalogos utjuk is hazafelé. Senki sem marad el. Hihető, hogy valahol rövidesen vasutat kapnak, mert gyalog ha december közepére érnének haza.

Dombón javult a helyzet

Lippay hadnagy vezetésével honvédek, Pogány Sándor hadapród vezetésével egy cionista-különítmény szállt ki a Taracvüzre, hogy együttműködve, olt rendet teremtsen. Úgy a honvédek, mint a cionisták külön-külön bennjártak Dombón, ahol a bíró, aki egyben postamester is, a következő hivatalos írást adta ki:

Pogány Sándor hadapródjelölt embereivel a mai napon (nov. 12.) Dombó községben megjelent. A községben most rend van, karhatalomra szükség nincs, a szolgálai alól fölmentetett.

A katonák négy gonoszlevőt elfogtak, a bíró kérésére azonban a további lefegyverzésektől elállottak, mert a község ígéretet tett a rend teljes helyreállítására.

A katonaszökevényekből álló rablók a hegyek közé húzódtak, ahonnan most alighanem elszélednek.

A községben járt cionista különítmény különben szervező munkát is végez, amelyben Kállifalván megszervezt a nemzetőrséget s segítettek ennek megalakításában Gányán.

J e g y z ő k ö n y v .

Felvétetett Máramarosszigeten a Cion-egyletben 1918 évi november hó 14-én d.e. 11 órakor:

Megjelenik Steinmetz Jenő örmester Alsókálfalva (Máramaros megye) község elöljárósága és a községi csendőrség küldötte azon rendeltetéssel, hogy a községben előfordult zsidóellenes zavargásokról és a rendnek a kiküldött cionista különítmény általi példás helyreállításáról referáljon a zsidóság és a közrend érdekében teljesített kiváló szolgálatokért nevükben legteljesebb elismerésüket és hálás köszönetüket kifejezze és kinyilvánítsa:

A zavargások Alsókálfalva községben 1918 évi november hó 6-án vették kezdetüket, mikor több fegyveres rutén katonaszökevény Adler Leisensteinmetz Saul Léb, Müller Ábrahám és még néhány ottani zsidót kirabolt és kifosztott.

Nagyobb mérvet a zavargások november 8-án kezdtek öltetni, amikor reggel, mikor egy csapat rutén katonaszökevény, a falu egyik végén kezdve végig belöveddözött minden zsidó házba, majd a templomhoz érve, a zsidó templomba, az épp akkor ott imádkozó zsidók az ablakon keresztül elmenekültek, az ajtón menekülni próbáló Sicherman Hers nevű cipészt, 5 gyermekes családapát szivettépő könyörgése dacára irgalmatlanul szivenszúrtak, úgy hogy mindjárt holtan rogyott össze, és csak Pogány hadapródjelölt intézkedésére temették el. Katz Henoch 8 gyermekes családapát pedig hátba szúrtak, ki szintén összerogyott, feleségének fejét törték be s most súlyos betegen fekszenek. Majd kezdetét vette a rablás és fosztogatás, minden értékesebb holmit elraboltak és szétvittek, minden ablakot és számos ajtót bezúztak és betörték. A zsidók lelmi készleteit szintén elrabolták és elvitték. Amint egy 70 családot számláló zsidóság apraja, nagyja halálos félelem közepette menekült, nagyobb-részt a szomszédos Gánya községbe.

A kiküldött cionista különítmény élén Pogány Sándor hadapródjelölttel és a vele volt 20 ember vasárnap reggel jelent meg a községben, hol mindjárt puskatüzzel fogadták őket, de ügyes és erélyes fellépésükkel sikerült a fosztogatók főcinkosait és pedig egy Krehul és Szimjon nevű rutént elfogniuk és megkötözve behozniuk. A gyilkosokat sajnos nem lehetett elfogniuk, mert azok a hegyekbe menekültek. Majd összehívatta a cionista különítmény vezetője a falu gazdanépét és vezetőségét, megmagyarázta és megértette velük a forradalom nagy és szent vívmányait és az új demokratikus Magyarország érdekeit, különösen a rend és biztonság szempontjából s hogy mily helytelen volt részükről, hogy az ezeket veszélyeztető garázda elemek megfékezésére nagyobb erélyt ki nem fejtettek. Az összegyűltek belátták a nagy hibát és őszintén ígérték, hogy ezentul minden erőjükkel a rend fenntartásán és biztosításán fognak közreműködni s Pogány hadapródjelölt kezdeményezésére a község legmegbízhatóbb elemeiből mindjárt vagy 40 főnyi nemzetőrséget szerveztek, mely az esküt mindjárt le is tette a Magyar Nemzeti Tanácsra. Ezzel a rend tényleg helyreállott s a zsidó lakosság kezd lassan visszatérni feldult hajlékába s mindezt az okos erélylyel és tapintattal ott eljáró cionista különítménynek köszönhetjük s kötelességnek tekintik fenti községi elöljáróság és csendőrség, hogy mindezt és e fölötti hálóját és köszönetét általam ily módon leszögezze és megrögzítse.

Felolvasás és megmagyarázás után helybenhagyva aláíratott.

Máramarosszigeten 1918 évi november hó 14-én.

Elöttünk:

Steinmetz Jenő

Mai Hermann hdj.

Szmuk Ilona

Dr. Blank Illés jkv. vezető

Jelentés 1918. november 20-ról

Karhatalmi szakasz kiküldetett:

1./ nov. 7. Karhatalmi szakasz Spanyol Dezső hgy. vezetésével 38 emberrel.	<u>ZSOLNÁRA</u>
2./ nov. 8. Karhatalmi szakasz Hazai zászlós vezetésével 10 emberrel.	<u>NAGYDOROGRA</u>
3./ nov. 12. Karhatalmi szakasz Wolf Sándor hgy. vezetésével 20 emberrel.	<u>NAGYSALLÓRA</u>
4./ nov. 12. Karhatalmi szakasz Lipóthvári különítmény erősítésére egy őrmester és 15 ember.	<u>SZEREDRE</u>
5./ nov. 14. Karhatalmi szakasz Suri hgy. parancsnok vezetésével 19 emberrel.	<u>SOPONYÁRA</u>

Kiküldött karhatalmi parancsnokaink jelentései:

1./ nov. 7. Dr. Takács főhadnagy Megalakította nemzetőrséget.	<u>PÁSZTÓRÓL</u>
2./ nov. 10. Nagy Dániel hgy. Máramarossziget és környékén a rendet mindenütt helyreállította, a nemzetőrséget megszervezte. A csapat mint nemzetőrség tovább működik.	<u>MÁRAMAROSSZIGETRŐL</u>
3./ nov. 12. Wolf Sándor hgy.	<u>NAGY-SALLÓRÓL</u>

Nagysallón a rend nagyjában helyreállott. A Nagy-Sallón november 5. és 6-án tartott vásár alkalmával csőcselék által összerabolt holmikat nagyobb házkutatás után sikerült nagyjában tulajdonosaiknak visszaszolgáltatni. A főcinkosoktól egyész társzekerekkel hordatta vissza az összerabolt holmikat. Kissalló és Hölvény községben tovább folytatta a házkutatásokat, ahol ismét két társzekérral összegyűjtött holmit szállított be a nagysallói község házára. A házkutatás alkalmával egy főcinkost letartóztatott. Alsópélen szintén két főcinkost letartóztatott és ugyancsak két társzekérra való holmit szolgáltatott be. Felsőpélen a rendet helyreállította. Barcs-Baracsán hét főcinkost letartóztatott, kincstári holmikat pedig beszolgáltattott a lévai karhatalmi parancsnokának. Alsó- és Felsőpélen, Barcs-Baracsán megszervezte a nemzetőrséget, Feladatát ily módon Nagysalló és környékén elvégezvén, utbaindult hazafelé. Utközben egy Belgiumból érkező vonaton lévő román ajku legénysége fellázadt tisztjei ellen. Zebegényben karhatalmi szakaszával és az ottani 9 főből álló nemzetőrség segítségével rajvonalba fejlődve, megvárta a megtámadott tiszteket hozó vonatot. Megszállta a tisztikocsit és szigorú parancsra nem engedett a vonatról senkit sem leszállani. Megtudták a tisztektől, hogy a legénység az 50-63 és 64.-ik gy. ezredekéből valók és a legénységet Simonfi hadapród-őrmester, ki az 50. gy. ezredhez tartozik, lázította fel. A sötétség beálltával nagyon sokan megszegték a parancsot és fenyegető magatartással közeledtek a tisztikocsik felé. Mire Wolf Sándor hadnagy a levegőbe sortűzet adatott, melynek megvolt a kellő eredménye. Az utat tovább zavartalanul folytatták.

- 4./ nov. 12. Gábor Sándor hg. parancsnok MADARASRÓL
Madarasra megérkezett, a rendet helyreállította, a nemzetőrséget megalakította s fegyvereiket rendelkezésükre bocsátotta. Teljes létszámmal bevonult.
- 5./ nov. 12. Aradról karhatalmi parancsnokunk jelenti: szakaszával megérkezett, úgy Adán, mint a környékén a nemzetőrség már meg volt alakítva. Utközben, midőn hazafelé tartottak, a zentai nemzetőrség kérésére fegyvereiket rendelkezésükre bocsátották.
- 6./ nov. 12. Hazai zászlósparancsnok NAGYDOROGRÓL
Nagydorog és környékén a rendet helyreállította, fegyvereiket kiszolgáltatták a sárbogárdi nemzetőrségnek.
- 7./ nov. 12. Feuerstein hadapródjelölt NAGYSZÖLLŐSRŐL
Miután Alsószoporon a nyugalmat helyreállította, a nemzetőrséget megalakította, 10 embert elküldött Magyarpatakra, hogy csatlakozzon a szilágysomlyói karhatalmi szakaszhoz, miután tőle segítséget kért. Dr. Klein főorvos parancsnok jelenti, a Szilágysomlyóra küldött 10 ember, miután feladatát Nyirsibe elvégezte, bevonult. Ő, valamint egész csapatja Kiserdzsire és Zalnokra a rend helyreállítása végett elindultak.
- 9./ nov. 13.:
Barfúsi [?] járás elöljárósága igazolja, hogy Marer Simon hadnagy karhatalmi szakaszával ott, valamint a környéken Nagymánya, Lüle, Kismánya, Volkház és Zsitve, Födemes és Malomszeg községekben a rendet helyreállította, a nemzetőrséget megszervezte s az egyes lakóknál talált elrabolt holmit visszaszolgáltatta.
- 10./ nov. 14. Markovits főhadnagy SZINÉRVÁRALJÁRÓL
November 5-én elindultak Szinérváraljára, utközben Vámospércs állomáson egy Nyirábrányból elmenekült csendőrörs jelentésére, hogy a tanyákat, valamint a környéket, valamint gróf Szapáry-féle kastélyt fosztogatják. Embereivel, valamint a vonaton hirtelen összeszedett önkéntesekkel, a fosztogatókon rajtaütöttek, az ellenállókból hármat agyonlőttek, nyolcat megsebesítettek, 19-et foglyul ejtettek, kiket a Szatmáron lévő karhatalmi parancsnokságnak adtak át. Szinérváralján bár nagy nehézségekbe ütközvén, megalakította a nemzetőrséget, kisebb zavargásokat és fosztogatásokat szakaszával, valamint az ott alakult nemzetőrséggel egyetemben elfojtottak.
- 11./ nov. 18. Eckstein hadnagy parancsnok ÓGYALLÁRÓL
Marcellháza felhívta a községbelieket a náluk lévő fegyverek beszoolgáltatására. Ugyanígy eljárta Izsa községben is, ahol az elrabolt holmik egy kis részét visszahozták. Miután az ott megalakult polgárőrség kétes elemekből állott, a polgárőrséget feloszlatta és újból átalakította a nemzetőrséget. Öt főcinkost beszállított a komáromi ügyészséghez. Patt [?] községben szintén visszahordatta a csőcselék által elrabolt holmikát. Patkányos pusztán három főcinkost letartóztattak. Szakaszával tovább folytatja működését.
- 12./ nov. 18. Suri hadnagy SOPONYÁRÓL
9-én megérkeztek Soponyára, figyelmeztették a lakosságot, hogy rendben és csendben viselkedjenek. A nap folyamán még megtudták őrizni fegyelmüket, de estére a szomszédfalubeliek szekerem felfegyverkezve csapatjára lövöldözni kezdtek. Egy néhány lövéssel megfutamtották és visszamenekültek. A rend a történetek után helyreállott. A nemzetőrséget meg-

alakították, a csapat fele legénysége szolgálattételre ottmaradt. A szomszéd Pata községben is sikerült ily módon a rendet helyreállítani.

- 13./ nov. 18. Spanyol Dezső hadnagy ZSOLNÁRÓL
 Megérkeztek Zsolnára és miután a környékről nyugtalanító híreket hallottak, elindultak Harmatos, Felsővisnyó, Zsolnatornó és Háromudvar községekbe, ahol sikerült nekik a fosztogatókat megfékezni és tőlük az elrabolt holmit visszaszerezni. Ezután a rend mindenütt helyreállott. November 9-én csapatja egy részét elküldte Alsóosztorányba, másik részét Litvailóra, hol mindenütt megszervezték, mire hazaindultak. Utközben Slätner hadnagy 500 kg. dinamitot átvett, amit a Vág vizében szétszórattott. Ugyanabban a helyiségben a fosztogatók főcinkosait letartóztatta és a zsolnai határrendőrségnek adta át.
- 14./ nov.18. Jutkovics őrmesterparancsnok PÖSTYÉNBŐL
 Pöstyénbe megérkezett és szakaszával sikerült neki a rendet teljesen helyreállítani. Nov. 12-én átment Kókfalura, ahol a lázadó tótokat megfékezte és tőlük a rabolt holmikat a község-házára szállította. Szakaszával egyelőre tovább működik, miután egyelőre nyugtalanító hírek érkeztek. A csapat megerősítésére segítséget kért.
- 15./ nov. 18. Feuerstein hadapródjelölt NAGYKÁROLYBÓL
 Nagykárolyban a rendet a nemzetőrség fenntartja, 10 embert átadott a nemzetőrség részére. 16-án elment Nagyszöllőre, onnan Beregszászra és vissza, hogy az előforduló zavargásokat elfojthassa.
- 16./ nov. 18. Hercz Bernát tizedes KARAJBÓL [?]
 9-én Verbóba érkezett, ott arról értesült, hogy Karajon a csendőrőrs a fosztogatók nyomása alatt elmenekült, valamint a községi jegyzőt elkergették. Az ottani lakosság bizalmi férfi útján polgárőrséget szervezett. Az esetleges vérontás elkerülése végett nem ment be a faluba, hanem érintkezésbe lépett az ottani polgárőrség parancsnokával, mire ő azzal a kíváncsággal állott elő, hogy a rend biztosítása végett szolgáltassa át a fegyvereket. De mivel az a hír volt elterjedt, hogy a csehek rövidesen bevonulnak a községbe, várakozás álláspontjára helyezkedett.

• Zsidó karhatalmi századok •

2020/2-3

1918/1919

Parancsnok		Utba indítattatás	Idő	Létszámok/ Állomány
Rang	Név			
zls	Török István	Galgócz	Nov. 5–12	57 ember
főhadnagy	Markovics Lajos	Szinérváralja	Nov. 5–14	27 ember
hadnagy	Ehrenfeld Hugó	Homonna	Nov. 6–23	21 ember
hadnagy	Salamon Lázár	Cegléd	Nov. 6–9	34 ember
hadaprj. őrm.	Wolf Márkus	Nagyszöllős	Nov. 6–14	15 ember
hadnagy	Marer	Baracsfüzi járás	Nov. 7–14	41 ember
hadnagy	Karczag	Kálóz	Nov. 7–12	17 ember
hadnagy	Wolf Herman	Nagygalló	Nov. 7–12	13 ember
hadnagy	Nagy Dániel	M. sziget	Nov. 7–	70 ember
főhadnagy	Dr. Takács	Pásztó	Nov. 8–	31 ember
hadnagy	Berkovics	Oszlány	Nov. 8–14	29 ember
őrmester	Sárközi	Arda	Nov. 9–12	29 ember
zászlós	Elkán Imre	Dunapentele	Nov. 9–11	29 ember
hadnagy	Weinberger Hugó	Nagykároly	Nov. 9–Decz	19 ember
főorvos	Dr. Weisz Lipót	Erzsébetujvár	Nov. 9–12	31 ember
őrmester	Rabinovics Herman	Dévaványa	Nov. 9–?	31 ember
őrmester	Steinmann József	Szuha	Nov. 9–22	7 ember
táb. lelk.	Goldstein Izsák	Szilágysomlyó	Nov. 9–Decz	55 ember
hadnagy	Schleiner József	Abádszalók	Nov. 10–17	25 ember
tizedes	Berliner Ármin	Domoszló	Nov. 10-14	11 ember
zls	Forgács Lajos	Szatmár	Nov. 10-ig	45 ember
őrmester	Braun Sándor	Selmecebánya	Nov. 10–14	10 ember
hadnagy	Polyák Jenő	Kalocsa	Nov. 11–12	60 ember
hadnagy	Gábor Sándor	Madaras	Nov. 11–18	45 ember
hadnagy	Brünn [?]	Nagyláng	Nov. 11–12	46 ember
hadnagy	Timár Andor	Nyitravidék	Nov. 11–20 egyrésze	30 ember
hadnagy	Salamon Lázár	Pozsony	Nov. 11–12	30 ember
főhadnagy	Szántó Ede	Verbó	Nov. 11–21	74 ember
hadnagy	Spanyol Dezső	Zsolna	Nov. 11–19	98 ember
hadnagy	Weinberger Béla	Marcellháza	Nov. 11–20	41 ember
zls	Hazai Jenő	Nagydorog	Nov. 12–13	10 ember
hadnagy	Suri [?] Gyula	Soponya	Nov. 12–15	19 ember
őrm.	Jutkovics Jakab	Pöstyén	Nov. 12–17	12 ember
[xxx]	Kovács	Erzsébetpuszta	Nov. 12-	20 ember
[xxx]	Bräner	Komáromszemere	Nov. 12–	14 ember
főhadnagy	Boross Miksa	Barcs és Bátya	Nov. 12–15	27 ember
hadnagy	Kondor Henrik	N. Tapolcsány	Nov. 12–	58 ember
hadnagy	Eckstein Lajos	Ó-Gyalla	Nov. 12–18	15 ember
főhadnagy	Broshmayr Kálmán	Pozsony	Nov. 12–17	45 ember
őrm.	Bogyó Sándor	Tinódi őrség	Nov. 14	13 ember
hadnagy	Salamon Lázár	Zsibó	Nov. 17–Dec.	30 ember
főhadnagy	Broshmayr Kálmán	Verbó	Nov. 20–	45 ember

42 csoport!!

ZSIDÓ SZEMLE 1918/ 47. (nov. 22.)

[részlet]

Pogromok Magyarországon
– újabb hírek –

A szégyenletes pogrom-mozgalom még nem csitult el. Még egyre jönnek a zsidóírtás, zsidófosztogatás hírei. Minden esetről persze nem tudhatunk. A vasút, posta rendetlenül jár; a vidéktől jóformán el vagyunk vágva. A napilapok tudósításai is hiányosak. Hozzá kell tennünk, hogy szántsándékkal hiányosak. A legtöbbjük azt a látszatot igyekszik kelteni, hogy az általános rendtelenségnek *többek között* a zsidók is kárát látják. Ám a legtöbb esetben tagadják, hogy a zavargásoknak, a fosztogatásnak kimondottan zsidóellenes jellege lenne.

Annyi tény, hogy Budapesten menekültek, zsidó menekültek vannak, akik talán sohasem mernek többé falvaikba, ahol kenyérüket keresték, ahol megőregedtek, visszatérni. És a zsidóságnak megint menekültek ellátásával kell foglalatalkodnia. Ezuttal azonban nem a lenézett „pólishi” menekültekről van szó. Magyarok, teljesen elmagyarosodott és néha bizony *elzsidótalanodott* menekültek ellátása nehezedett a magyar Izraelre, amely megszokott tehetetlenségével és ügyefogyottsággal lát munkához.

Hireink:

Páparól jelentik november 14-iki kelettel a „Világnak”: „A forradalom itt sem mulhatott el nyom nélkül. A csőcselék úgy itt, mint a szomszédos *Devecser* községben kifosztotta az üzleteket és különösen a zsidók ellen fordult. Vér szerencsére sehol sem folyt. A rend helyreállt.”

A *Jóvikafalván* (Körösmegye) lejátszódott román–magyar harcnak, amely a *Jászi* miniszter tárgyalásai során fontos szerephez jutott, zsidó áldozata is van. *A román rablók meggyilkolták a jóvikafalvi saktert*. Hogy a Kalotaszegi erdőipar rt. megölt három hivatalnok a zsidó volt-e, erről eddig nem jött tudósítás.

Zsolnáról jelentik november 14-én a „Pester Lloyd”-nak: A környék majdnem valamennyi községében zsidóellenes zavargások folytak. A parasztok és a hadifogságból, a harctérről visszatért felfegyverzett katonák eleinte csak ingyen árut és ingyen pálinkát követeltek a zsidó kereskedőktől, kocsmárosoktól. Később egyre merészebbek és követelődőbbek lettek. A kirabolt, a legtöbb esetben a ruhájuktól is megfosztott zsidók, *szám szerint hatszáz*, Zsolnára menekültek. Itt dr. *Brezsni* János vezetésével polgárőrséget szervezettek a szlovák nemzeti tanács és pedig a zsidó polgárok kizárásával, dr. *Ruzicska* plébános azonban erélyesen fellépett a zsidók érdekében és *Brezsni* dr. végül befogadta a zsidókat is. Ám november 12-én cseh katonák érkeztek Zsolnára és első cselekedetük az volt, hogy lefegyverezték a zsidó polgárőrséget. Zsolnán egyébként rend van, ám a környékbeli falvakban *emberélet is pusztult* a fosztogatás során.

Puhón (Trencsénm.) november 5-én a lefegyverzett katonáktól vezetett szlovák lakosság kifosztotta a zsidókat. Amit nem tudtak magukkal vinni a rablott holmiból, azt hasznavehetetlenné tették. A csendőrség tétlenül nézte a fosztogatást, amelynek során a védekező *Politzer Salamon* *agyonszólt*.

A vágvölgyi fosztogatások által okozott kárt több millióra becsüli a „P.L.” tudósítója és megjegyzi, hogy a kifosztott lakosság (tehát a zsidók) helyzete a beállott tél következtében rendkívül súlyos.

Mohácsról jelentik november 13-án a „Világ”-nak: „A múlt héten a csőcselék kirabolta a zsidó lakosság üzleteit és lakásait. Az üzleteket tökéletesen kifosztották, a lakásokból pedig, amit nem tudtak elvinni, összetörték, úgy hogy 15–20 jómódu család földönfutóvá lett.

Ermánzsegen és Szamosliban (Szatmárm.) a „Világ” jelentése szerint kirabolták a zsidók üzleteit.

Nagytapolcsányban 42 zsidó üzletet fosztottak ki forradalomra következő szombat éjjelen.

Az Önkéntes Karhatalmi Századok
Parancsnokságának,
Budapest.

Zsibó, 1918. november 27.

Jelentem, hogy a szurdoki kőszénbánya üzeme fokozatosan fejlődik és amennyiben a kért élelmet megkapja, a termelés meg fogja közelíteni a forradalom előtti eredményt. A bickói kőszénbánya teljesen ki van fosztva, tulajdonosa elmenekült, állítólag a közeli napokban vissza fog térni s akkor azt részben üzemképesé fog lehetni tenni. A zsibói helyesebben egyregyvölgyi kőszénbánya lófuvarra lévén utalva, teljesítőképessége minimális.

Zsibón megérkezésemkor a helyi nemzetőrség papíron 120 tagból állott, de nem volt képes orszolgalatra 5 embert kirendelni. Az őrség a község legaljasabb szeméjéből volt összeállítva, akik a községet állandó rettegésben tartották. Sikertült a nemzetőrséget teljesen leszerelni és lefegyverezni s így a községben a nyugalom teljesen helyreállott.

Székplak és Inó községek a gróf Teleky János féle uradalmat részben, a környékbeli fatermelő telepeket teljesen kifosztották. A nyugalmat helyreállítottam; az okozott károk megtérültek.

Szamosnagyporoszló, Kisporoszló és Hosszu-ujfalu községek lakói az első községben lévő kincstári birtokot és raktárait teljesen kifosztották és kb. 8-900.000.- korona kárt okoztak. A főcinkosok egy részét már elfogtam, két fegyverrel ellátott főharamiát hála a poroszlói rendőrség minden kritikán aluli gyámoltalanságának és esetleg megbízhatatlanságának is, még nem sikerült kézre kitenem.

Egyébként itt az egész környék teljesen ki van fosztva. A hatóságok kérésére, tekintettel arra, hogy a rendőrség az egész vidéken demoralizálódott, úgy, hogy például még előfogat kirendelésének végrehajtására sem képes, a károk behajtásánál is segédkezem. Kérek kimerítő, részletes parancsot, hogy az irányban továbbra is rendelkezésükre álljak-e, vagy csupán a nyugalom helyreállítására szorítkozzame? Első esetben körülbelül két hónapi itt időzésre volna szükség. Megjegyzem, hogy a károk tulnyomó részét a nagyobb birtokok és raktárak terménykészletei képezik, melyek összeszedésének az ország közellátásának szempontjából való szükségességét a hatóságok erősen hangsúlyozzák.

Helyi nemzetőrségek szervezése lehetetlen, mert a megbízható elem nem válalkozik rá, a jelentkezők felfegyverzése ellen pedig épen a közbiztonság érdekében a jobb elem kézzel-lábbal, szájjal tiltakozik.

Salamon Lázár hadnagy

Önkéntes Karhatalmi Századok. Salamon Lázár t. hadnagy

1918

Önkéntes Karhatalmi Századok
Parancsnokságának,
Budapest.

Zsibó, 1918. november 27.

Jelentem, hogy a szurdoki kőszénbánya
üzeme fokozatosan fejlődik, s amennyiben a kért élelmet
megkapja, a termelés meg fogja közelíteni a forradalom
előtti eredményt. A bickói kőszénbánya teljesen ki van
fosztva, tulajdonosa elmenekült, állítólag a közeli napokban
vissza fog térni s akkor azt részben üzemképesé fog lehetni
tenni. A zsibói, helyesebben egyregyvölgyi kőszénbánya
lófuvarra lévén utalva, teljesítőképessége minimális.

Zsibón megérkezésemkor a helyi nemzet-
őrség papíron 120 tagból állott, de nem volt képes orszol-
galatra 5 embert kirendelni. Az őrség a község legalja-
sabb szeméjéből volt összeállítva, akik a községet állandó
rettegésben tartották. Sikertült a nemzetőrséget teljesen
leszerelni és lefegyverezni s így a községben a nyugalom
teljesen helyreállott.

Székplak és Inó községek a gróf Teleky
János féle uradalmat részben, a környékbeli fatermelő
telepeket teljesen kifosztották. A nyugalmat helyreállít-
tam; az okozott károk megtérültek.

Szamosnagyporoszló, Kisporoszló és Hosszu-
ujfalu községek lakói az első községben lévő kincstári birtokot
és raktárait teljesen kifosztották és kb. 8-900.000.- korona
kárt okoztak. A főcinkosok egy részét már elfogtam, két

Zsibó, 1918, XI. 27.

Nagyságos
Beregi
százados úrnak,
Budapest

Csatolt jelentésemem kívül megjegyzem, hogy a vidéki román nemzeti tanácsokkal és a zsidói hatóságokkal, valamint a zilahai alispánnal teljes egyetértésben működöm, úgyszintén a zsidói román nemzeti tanáccsal. A zsidói kétfejű magyar nemzeti tanáccsal azonban összműködés lehetetlen, mert két elnöke van, akik soha, még véletlenül sincsenek egy véleményen és úgy inter duos litigantes tertius gaudet [két veszedő között a harmadik örül]. –

Ezeket, a hivatalos jelentés keretén kívül akartam Százados Úrnak tudomására adni. –

Kiváló tisztelettel
Salamon Lázár hdgy

ZSIDÓ SZEMLE 1918/48. sz. (nov. 29.)

Pogromok Magyarországon.

Ez a rovat – döbbenéssel, fájó szívvel látjuk, – állandósult a Zsidó Szemlében. Már harmadik hete, hogy írjuk és a szenvedő zsidók egyre hangosabb jajkiáltása visszhangzik benne.

A mult hetekben csak a falvakban vált bizonytalanná a zsidó élet, a zsidó vagyon. Most már átterjedt a pogrom-láz a kisebb városokra is és a bennük összesereglett, menekülő falusi zsidóság rohanhat egy állomással odább, a még nagyobb nélkülözések, szenvedések felé.

És mindenütt, országszerte dúl a pogrom! Felvidék és Délvidék, Alföld és Erdély, mind kiveszi a részét a zsidóüldözésben. Budapest környékén éppúgy gyilkolnak, mint a távoli perifériákon!

A héten egyébként új fejezettel szaporodott a pogrom-rovat. A fejezet címe „regényesen” hangzik, egy öreg, avult Jósika-regény fedéllapjáról van véve: „A csehek Magyarországon.” A november 22. budapesti reggeli lapok és az Est (végre ez az ujság is méltóztatott felfedezni, hogy a szerkesztő-laptulajdonos úr „hitsorsosait” nem éppen virággal simogatják mostanság!) a november 24-iki száma ugyanis a Magyarországra nyomult cseh katonák zsidóüldözéséről adnak hírt. Mivel a külföldi zsidó sajtóirodáknak (Correspondance juive, Lausanne, Judiska Pressbyran, Stockholm, stb.) e héten ideérkezett jelentései arról adnak számot, hogy zsidók és csehek között teljes egyetértés van Csehországban és hogy a Cseh Nemzeti Tanács gyökerében elnyom minden zsidóellenes mozgólódást, – a Magyarországi Cionista Szervezet intéző bizottsága táviratilag fordult a cionista világszervezet berlini központjához és *inventióra kérte fel az állítólagos négyszázezer koronás trencsényi sarcolás ügyében.*

Hireink:

Naszód, erdélyi város zsidó lakosai kétségbeesett hangú táviratban panaszozzák el sorsukat és kérnek segítséget a Magyarországi Cionista Szervezet intéző bizottságától. A távirat elmondja, hogy három

hét óta fosztogatások, betörések folynak Naszódon szakadatlanul, éjjel-nappal. A zsidó lakosság tehetetlen ezekkel szemben, mivel a fosztogatásokat főleg csupán románokból álló felfegyverzett „polgári őrség” üzi. A tekintélyes számban önként jelentkező, hosszas harctéri szolgálatban kipróbált nem-román lakosok a polgárőrségbe nem vétetnek fel. Kérelmüket azért adják elő távirati uton, mert a „tébolyodásig rettegésben élő, öt éves háborutól, pusztító járványtól, betegségtől megviselt asszonyokat, gyermekeket nem hagyhatják magukra.”

A cionista intéző-bizottság a táviratot az önkéntes karhatalmi századok parancsnokságához tette át intézkedés végett.

Beszterce-Naszód megye egyéb részeiből is megdöbbentő zsidóüldözéseket jelentenek a „Pester Lloyd”-nak. A zsidó lakosságot majd minden községből menekülésre kényszerítették Beszterce városában a bevált orosz minta szerint *pogromot* rendeztek. Sok száz család koldusként hagyta el évtizedes otthonát. A falvakban kihirdették, hogy *a zsidóknak 24 órán belül ki kell takarodniuk. Entrádában*, ebben a közismert zsidó falvacskában, *ballatlan vandalizmussal* fosztogattak. *Naszódon román katonatiszt* vezette a fosztogatókat. Behatoltak a zsidó üzletekbe és az ezreket érő árukat néhány koronáért „elárverezték.” *Olábszentgyörgyön* az oláh templomba hurcolták a zsidó jegyzőt. Meg akarták keresztelni. És, mert vonakodott, ellentállt, *félholtra verték* a szerencsétlent.

A kolozsvári Román Nemzeti Tanácstól azonnali intézkedést kért egy zsidó küldöttség. A tanácstagok azonnali, szigorú eljárást ígértek.

Kíváncsian várjuk az eredményt. Az aradi román vezérférfiaktól hangoztatott „zsidó szimpátiák” igazolására itt ez első alkalom!

A Budapest *közvetlen* szomszédságában fekvő *Pécel* községben november 20-án éjjel rátámadtak a zsidó lakosokra. Valamennyi zsidót kifosztották és *négyet* közülük *meggyilkoltak*. A feltört kocsmá pálinkáján lerészegedett csöcseléket a csendőrség elfogta.

A csehek zsidóellenes magatartásáról már fentebb röviden megemlékeztünk. A Nyitra felé előrenyomuló csapatok 400.000 korona sarcot vetettek ki a *trencséni* zsidókra. A pozsonymegyei *Nádas* községbe egy zászlóaljnyi cseh katonaság hatolt, akik az összes zsidó (Az Est finoman így jelenti: izraelita vallású) férfilakosokat 14 évestől 80 évesig letartóztattak. Valamennyinél házkutatást is tartottak és egy *Diamant* nevű pupos embert kinél revolvert találtak, *agyonlőtték*, holttestét pedig egy gödörbe dobták. A cseh katonák ezután kifosztották a zsidó kereskedők üzleteit és lakásait, majd további fosztogatásokra bujtogatták a község tót lakosságát.

Mindent összegezve: a zsidók helyzete tekintetében nem sokkal maradunk mögötte Lengyelországnak, melynek pogromai miatt olyan nagy a felzudulás – nem mi mondjuk, a Pester Lloyd hágai tudósítója táviratozza – az egész ententenál. Zsidó érdek, *de magyar és román érdek is*, hogy ez a helyzet egy-kettőre jobbraforduljon.

Friedrich István hadügyi államtitkár urnak
Budapesten

Államtitkár ur!

Tisztelettel bejelentjük, hogy a mai körülmények között az „Önkéntes Karhatalmi Század” további szervezését, illetve a már megszervezett keret további vezetéséért az erkölcsi felelősséget vállalni nem tudjuk.

Államtitkár ur! 1918 évi november hó 2-án jöttek az első fosztogatásokról és pogromokról szóló hírek Budapestre. Mi cionista katonák, azonnal jelentkeztünk államtitkár urnál és bejelentettük az önvédelmi szervezkedést, illetve a Karhatalmi Századok felállítására engedélyét kértük. Államtitkár ur megindító barátsággal fogadott bennünket és önkéntes vállalkozásunkat annál is inkább engedélyezte, minthogy mi nem kizárólagosan zsidó érdekek megvédésére, hanem általában a rend és nyugalom helyreállítására vállalkoztunk. Hogy erre a bizalomra méltók voltunk, annak kiváló bizonyítéka az, hogy működésünk első öt napjának eredményével nemcsak államtitkár ur, hanem mi magunk is meg voltunk elégedve. Az első öt napon 40 csapatot, összesen körülbelül 1000 embert kiváló tisztek vezetése alatt, küldöttünk szét az ország különböző részeire. Csapatunk működését illetőleg utalunk a miniszter urhoz naponta betérjesztett jelentéseinkre. A dolgok azonban az utóbbi napokban kezdtek elfajulni. Vidéki földbirtokosok, gazdag urak, miniszteri engedélyek alapján saját maguk kezdtek toborozni a leszerelt katonák között, zsoldi értékben egymásra licitálnak, úgy hogy valóságos embervásárt csapnak a katonák között. Ehhez hozzájárult még az is, hogy hirlapi cikkben félhivatalos formában az e demoralizáló embervásár nemcsak hogy nem bélyegeztetett meg, hanem még helyeslően biztatást nyert magánvállalkozások toborzása. Ily körülmények között még az az elenyésző fegyelem is kiveszett a leszerelő katonákból, ami még maradt bennük, úgy hogy ma csak üzleti vállalkozásnak, vagyonszerző expedíciónak veszik, ha valahová rendcsinálásra kiküldik őket. Ebből az a szomorú dolog következett, hogy míg első csapataink tiszta lelkesedésből indultak utnak, addig a mostani jelentkezők tulnyomó többsége olyan kétes elemekből toborzódik, akikért mi sem az anyagi, sem az erkölcsi felelősséget vállalni nem tudjuk. De nem vállalhatjuk a már kiküldött és még künnlévő első csapatokért sem a felelősséget és pedig abból az okból, mert a kormánynak közegei mindenféle módon tudatták a nyilvánossággal, hogy nem hajlandók engedélyezni semmiféle felekezeti alapokon történő önvédelmi szervezkedést. Államtitkár ur! Akkor, mikor a fosztogatások országszerte nagyrészt felekezeti alapon történnek, ilyen nyilatkozatok ugyanazt jelentik, mintha a megkötözött embert arculütik. Lépten nyomon tapasztaljuk, hogy a kormány közegei bár rendelkezésekkel bőven ellátnak, de semmiféle támogatásban nem részesítenek. A községek külső hatóságai rendcsinálással szemben ellenállást tanúsítanak és működésünk elé akadályokat gördítenek. Amit eddig végeztünk, az sokszorosan túlhaladja erőnket és az előbb jelzett körülmények miatt, tisztelettel bejelentjük, hogy a további szervezést ebben a formájában nem vállalhatjuk, illetve alázattal kérjük felmentésünket. A nemzetőrség kormánybiztosával érintkezésbe léptünk, eddigi működésünkről neki beszámoltunk, csapatainkat néki fogjuk átadni. Ugy hittük, hogy az ország olyan tiszta szívvvel fogadja felajánlott szolgálatunkat, mint a milyen érdek nélküli lelkesedésből azt kezdeményeztük. Csalódtunk: Régi kor bűneinek hydrafejei felütik fejüket, azoknak lecsapására a mi erőnk gyenge. Ha majd egy nagyobb hatalommal sikerül legyőzniök e régi bűnöket, akkor megértésre találunk.

Államtitkár urnak velünk szemben tanúsított megértő pártfogása a honi zsidóságot hálára kötelezte. Önnek mindig rendelkezésére állunk.

Beregi Ármin szds.
 Az Önkéntes Karhatalmi Századok tisztikara.

Magyar Hadügyminisztérium

Másolat.

30469. szám

Eln. Karh.

Önkéntes Karhatalmi Századok parancsnokának.

Budapest.

Albrecht laktanya

Felmentés iránt beterjesztett kérelmüket jóváhagyólag tudomásul veszem.

Elszámolását a 29010/el.n.1-1918. rendeletem értelmében az 1. honv. huszár pótszázad gazdasági hivatalával ejtse meg.

Egyben felhasználom az alkalmat, hogy a legválságosabb időkben kifejtett, fáradhatatlan tevékenységéért a köz nevében az Önkéntes Karhatalmi Századok minden egyes tagjának köszönetemet fejezzem ki.

A miniszter rendeletéből:

Lang ezredes s.k.

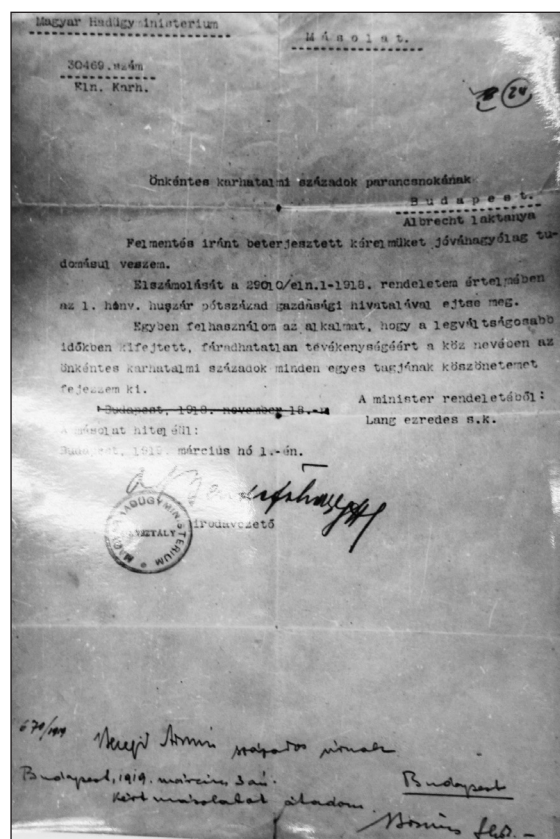
A másolat hitelül:

Budapest, 1919. március hó 1.-én.

Benda ... [alíírás]

irodavezető

Magyar Hadügyminisztérium [pecsét]

A Zsidó Karhatalmi Századok tiszti kara.

Forrás: Beregi-fond,
Központi Cionista Levéltár,
Jeruzsálem.

A többi fénykép
a Haifai Egyetem Levéltárának
Beregi Ármin-fondjából való.